

PALAUTE

Terveisiä sieltä...

Kalervo Pulkkinen

Vietin 20-vuotistaiteilijajuhlaani sarjakuvanäyttelyjen arkkitehtinä Moskovan NonFiction-kirjamessuilla pystyttämässä tai pikemminkin ripustamassa suomalaisten sarjakuvien näyttelyä aulatilaan, jonka läpi kulkisivat kaikki vähintään 30 000 kävijää näillä kansainvälisillä kirjamessuilla, jota ovat keskittyneet vaihtoehtoiseen ja pienilevikkiseen kirjallisuuteen (Moskovassa on myös toiset, kaupallisemmat kirjamessut). Suomi oli valittu teemamaaksi (!), ja suomalaisen kirjallisuuden vientikeskus FILI oli päättänyt ottaa keulakuvakseen sarjakuvan (!!). Siksi sarjakuvanäyttely oli keihäänkärkenä ja vierailevien kirjailijoiden joukkoon oli valittu kaksi sarjakuvantekijää, nuoren polven mestarit Ville Ranta ja Marko Turunen.

Olin nousemassa Moskovan junaan samalla hetkellä, kun YLE esitti tv- uutisten kulttuuriosuudessa uutispätkän tapahtumasta jo ennakkoon. Kuulin vain kaikuja jutusta Moskovaan, enkä antanut sen häiritä työtä sen enempää. Vasta palattuani perehdyin asiaan, ja totesin kyseessä olevan varsinainen kulttuuriskandaali. Litteroin alle kokonaisuudessaan uutisessa haastatellun Kalle Hakkolan lausunnon. Hänet oli uutisessa tituleerattu Sarjakuvaseuran toiminnanjohtajaksi, vaikka kaiketi kyse on Sarjakuvakeskuksen toiminnanjohtajasta... Se toki on virheistä pienin. Yritän korjata jäljempänä pahimmat.

Uutisen juonto: ”Suomi on ensi viikolla alkavien Moskovan kirjamessujen teemamaa. Sinne viedään myös kotimaista sarjakuvaa, joka nostettiin tänä vuonna yhdeksi kulttuuriviennin kärkialaksi. Suomen sarjakuvaseuran mukaan tukea olisi voinut käyttää järkevämminkin.”

Uutinen alkoi: ”Suomen kirjallisuuden vientikeskuksessa valmistaudutaan täyttämään häkää kirjamessuille. Messuosastosta on valmistunut pienoismalli, ja venäjänkieliset esitteet ovat lähdessä painoon. Suomi on tapahtuman teemamaa, ja työsarkaa riittää.”

Iris Schwanckin haastattelussa keskityttiin yleisemmin kirjallisuusvientiin ja suomalaisen kirjallisuuden toistaiseksi heikkoon tunnettuuteen venäjällä.

Uutisessa jonka oli toimittanut Jonne Aromaa: ”Suomalainen sarjakuva sai tänä vuonna lähes sata tuhatta euroa vientitukea.” (nyt po. viime vuonna eli 2008, toim. huom.) ”Siitä hieman yli puolet korjasi kirjallisuuden tiedotuskeskus, joka käyttää varoja suomalaisen sarjakuvan esittämiseen (po. esittelemiseen, toim. huom.) muun muassa Moskovan kirjamessuilla. Suomen sarjakuvaseurassa rahojen käyttökohdetta kummastellaan, sillä sarjakuvamaana Venäjä on lähes merkityksetön.”

Kalle Hakkola siis sanoi: ”Esimerkiksi tämän Moskovan tapauksen (sic!) osalta voi miettiä, että tarvitseeko ne kaikki rahat todella käyttää tähän Moskovaan, vai oisko voinut miettiä ehkä suomalaista sarjakuvaa vähän paremmin palvelevia kohteita.”

Toimittaja: ”Sarjakuva-alalla puuhaa taankin jo omaa vientiorganisaatiota, jonka rahoitus on vielä auki.”

Hakkola jatkoi: ”Viennin kannaltahan ongelmana on se, että kun lähdetään viemään ulkomaille Suomessa suosittuja sarjakuvia, niin ne on aina aika kulttuurisidonnaisia. Sama ongelma on muissa kulttuureissa, että suosituimmat strppi-sarjat on lähes aina semmosia, jotka on kiinni paikasta.”

Valotan hieman taustaa:

Olen itse ollut paikalla kun Suomen sarjakuvaseura ja Sarjakuvantekijät ry:itten edustajat (olen jälkimmäisen järjestön sihteeri) tapasivat FILI:n (se kirjallisuuden vientikeskus) johtajan, Iris Schwanckin tarkoituksenaan aloittaa yhteistyö sarjakuvan kolmivuotisen vientiprojektin puitteissa. Sen jälkeen sarjakuvan vientitukea myönnettiin FILI:lle, joka pani heti tuulemaan. Ranskassa oli kahdella paikkakunnalla sarjakuvanäyttely, jonka materiaalin kävi Suomessa valitsemassa ranskalaisen festivaalin johto.

Näyttelyn toteutuksen Ranskassa organisoivat kolmen kuukauden työrupeamalla Kirsi Kinnunen, ja Heikki Jokisen toimitettaman ranskankielisen näyttelyluettelon julkaisi Sarjakuvantekijät ry. FILI keksi, että Moskovan vaihtoehtoisten kansainvälisten kirjamessujen teemamaalle tarvittiin nuorekasta imagoa, ja siksi päätettiin viedä Ranskan näyttely sinne, ja FILI julkaisisi uuden luettelon.

Hakkolan väite, että strippisarjakuva on hankala vietävä, koska se on paikkaan sidottu, on silkkaa potaskaa.

Heikki Jokinen toimitti venäjänkielisen näyttelyluettelon ja toimi samalla tekijöiden valitsijana karsien lähinnä vain Euroopassa tunnettuja ja lisäksi Venäjällä tai venäjäksi jo julkaistuja. Käytännön syistä osoittautui kuitenkin mahdolliseksi sillä aikataululla saada kyseinen originaalinäyttely paikalle. Siksi minut palkattiin näyttelyarkkitehdiksi muuntamaan näyttelykevennetyksi, reproduktioilla toimivaksi versioksi. Samalla teimme siitä kiertonäyttelyn pohjan, eli plansseilla ei ole tekstejä, vaan käännökset kiinnitetään niiden päälle. Näyttelyä voi myös muuntaa vaihtamalla plansseja, poistamalla ja lisäämällä taiteilijoita tai näytteitä kohdemaan mukaan.

Kyse ei siis ole ollenkaan siitä, että mainittu vientituki olisi kokonaan käytetty Moskovaan (ilmeisesti kuitenkin suurin osa paloi jo Ranskan osuudessa, ja sitä ei kai kukaan seurassakaan protestoinut?), vaan siitä että sarjakuva sai lähes ilmaista mainosta muun kirjallisuuden viennin ohessa, samalla kun valmisteltiin muita vientiopeeraatioita.

Tämä tieto olisi ollut sarjakuvaseuralakin, jos se olisi sitä kysynyt. Toimittaja kyseli minultakin vain perustasiat näyttelystä ja sen sisällöstä, ja ehdotin hänen kyselevän lisää, jos tulee kysyttävää. Ei tullut, kaiketi koska draaman luominen sujuu paremmin kun ei ole niin tarkka detaljeissa...

Sarjakuvaseura otti siis heti FILI:n aloittaman yhteistyön alussa linjan, että väärin sammutettu ja rahat heille. Sarjakuvantekijät ry:n hallitus sen sijaan totesi varhaisessa vaiheessa, etteivät oman järjestön talous eivätkä fyysiset ja henkiset resurssit riitä vientiponnistuksiin, vaan

on järkevämpää antaa asiantuntija-apua ja välittää taiteilijavieraita niille, jotka tätä työtä muutenkin viran puolesta hoitavat.

Kiireessä sattuu tietysti kommunikaatiokatkoja, mutta niistä on huumorilla selvitty, ja yhteistyömme FILI:n kanssa toivottavasti jatkuu. Samoin toivon Sarjakuvaseuran kanssa, joskin siellä alkaa olla niin paljon toimijoita ja toimielimiä, etten ole enää kärryilläkään mm. tuon Sarjakuvakeskuksen, puhumattakaan uutisessa mainitun vientikeskuksen suhtein.

En tiedä, miten viisasta on lobata tuolla lailla, että mennään julkisuuteen antamaan harhaanjohtavia tai harhautuneita käsityksiä sen sijaan, että keskusteltaisiin rakentavasti alan toimijoiden kanssa. Ehkä joillekin on tullut tarve rakentaa omaa asemaa ja taloutta havaitun – tai kuvitellun – uuden tulonlähteen varaan?

Tai sitten on kyse siitä samasta vanhasta, eli en tosiaankaan muista milloin olisin ollut mukana ulkomailla jotain suomalaista tai yhteispohjoismasta näyttelyä viemässä, etten olisi saanut paikallisessa mediassa ja järjestävien museoiden tai kulttuuritalojen johtajilta mairittelevia kiitoksia näyttelyille, ja kotipuolesta aina kuullut erinäisiä haukkuja, lähinnä juuri sarjakuvaseuran suunnalta. Se on tosi outoa. Ymmärtäisin vielä, jos kokoonpanosta pois jääneet taiteilijat rutisevat (jyrytyksessä ovat aina toimineet alan

asiantuntijat omalla nimellään ja vastuullaan), mutta että kyseessä ovat ne tahot, joiden rooliin kuuluisi edistää sarjakuvan asemaa ja arvostusta!

Hakkolan väite, että strippisarjakuva on hankala vietävä, koska se on paikkaan sidottu, on silkkaa potaskaa. Mikä nimittäin on

kansainvälisimmin helpoimmin levinnyt sarjakuvan muoto? No tietysti amerikkalainen sanomalehtistriippi. Jossakin pitkän proosan Ranskassa ja Venäjällä ne tunnetaan huonosti, ja vaikeana lajina stripille tulee vähän uusia tekijöitä, mutta yleisinhimillisyyden kautta strippi on läpilyötyään usein valtaisa menestys. Usein kyse on vain oikean, osaavan ja oivaltavan kääntäjän löytymisestä kohdemaasta. Kääntäjän pitää tuntea sekä tekijän että lukijan kulttuuri syvällisesti, mutta ylittämätön este siirtymä ei ole. Eivätkä ole mangan paikalliset piirteetkään olleet menestyksen esteenä muissa kulttuureissa – pikemminkin päinvastoin!

Sitten toimittajan perusvirhe vielä. Vai on Venäjä sarjakuvamaana lähes merkityksetön! Lähin naapurimme on suuri maa, jossa on useita erilaisia kulttuuri-työhyökyitä. Siellä on vanha ja aktiivinen kirjallisuuden lukuperinne, joka on nyt avautumassa kansainvälisille 'uutuuksille' kuten sarjakuvalle, joka on vasta satavuotias. Kyseessä on siis suuri potentiaalinen markkina-alue. Suuret kaupalliset toimijat ovat jo siellä (Moskovassakin esimerkiksi tuli ensi-iltaan Disneyn Kaunotar ja hirviö -musikaali – www.beauty-beast.ru), mutta myös pienille kulttuurikustantajille on selvää tilausta.

Pietarin sarjakuvafestivaalien vetäjä oli paikalla Moskovassa ja vaihdoimme yhteystietoja tarkoituksena koordinoida tule-

Kak, mahdettiinko sian ja naisen yhteiseloa ymmärtää Venäjällä?

ollikka Heikki

Entä kuinka otettiin vastaan työn antisankari B.Virtanen entisessä Neuvostoliitossa?

via tapahtumia. Välitän niitä muillekin ja toivotan parempaa onnea ensi kerralla.

Mieleen tuleekin etsimättä tämän urani alkuvuosi 1988 jolloin vein sarjakuvaseuran tilaamana Ranskan Angoulêmeeseen suomalaisen sarjakuvan ensimmäisen vientinäyttelyn B.D.FIN. Silloin pyysimme sponsoreiksi mm. suomalaista paperiteollisuutta ja Nokkia, jotka kaikki vastasivat, ettei ranskankielinen Eurooppa ole heille potentiaalinen vientimaa. Nyt vastaus olisi varmaan ihan toinen. No, Enso-Gutzeitiltä sentään saimme apua painopaperin ja pahviputkien muodossa, ja suurin pelastajamme oli Honkarakenne, joka myi siinä ohessa kai yhden saunan Ranskaan...

Tällä halusin sanoa vain, että turha sulkea ovia ennen kuin niitä on avattu. Mahdollisuuksien ikkuna voi avautua milloin vain ja mihin päin vain, eikä välttämättä vain Eurooppaan. Aina joskus tulee tehneeksi turhaa työtä, mutta turha siitä on syyttää, että on edes yritetty. Jos yrittää viedä suomalaista sarjakuvaa vain sinne, missä on jo vahvat markkinat, työ on vieläkin vaikeampaa. Niinpä esimerkiksi Yhdysvaltoihin on vieläkin jäänyt kunnolla penetroitumatta. Pienkustantajien kautta on lyöty läpi jo Ranskan ja Kanadan markkinoille, muiden muassa, ja se on pitkän kehityksen ja taitavien taiteilijoiden varmasti henkilökohtaistenkin ponnistusten ansiota.

Niin, kaikkia rahoja ei siis ole hassattu Moskovaan. Vientirahaa käytettiin myös suomalaisen sarjakuvan käännös- ja painatustukeen ja muuhunkin promovointiin ja

esilläpitämiseen Lontoon, Tokion, Göteborgin ja Frankfurtin kirjamessuilla.

Muita vientikohteita on FILI:ssä mietitty, ja olen välittänyt heille jo ennen Moskova Reima Mäkisen ehdotuksen viedä suomalaista sarjakuvaa esimerkiksi Taiwanille ja Koreaan kansainvälisille animaatio- ja sarjakuvafestareille. Iris Schwanck otti innostuneesti idean vastaan. Toivottavasti innostus säilyy ja jotain toteutuu. Monia uusia yhteistyöaloitteita eri festareilla on jo tullut tälle ja ensi vuodelle ja työn alla on yhä laajeneva sarjakuvakustantajien kontaktiverkko. FILI yrittää myös saada aikaan sarjakuvakustantajien vierailuja syksyn Helsingin kirjamessuille. Iris on myös lupailut järjestää seminaarin sarjakuvan viennistä kaikille kotimaisille toimijoille – mukaanlukien sarjakuvaseura.

Kirjoitin tämän, koska kerrankin koin että en ole jäävi kun arvostelu ei kohdistunut minuun ja omiin tekemisiini, mutta oli silti epäoikeudenmukaista ja virheellistä. On varsin ikävä suomalaisen kulttuurin ilmiö, että heti kun joku tekee jotain kulttuurityötä ulkomailla kotimaista vientiä edistääkseen, löytyy kotipuolesta aina joku asian ns. paremmin tietävä sanomaan, että pieleen meni!

Jatkan sarjakuvaseuran toiminnan seuraamista etäältä, Sarjainfon kautta, kun sen edelleen entisenä toimijana saan sarjakuvaneuvoksen ominaisuudessa. Kiitos siitä ja parempaa harkintaa alan toimijoille jatkossa!

t. Kalervo Pulkkinen

P.S. Puupäähätun jakotilaisuudessa Hakkola käytti puheenvuoron, jossa hän koki ongelmaksi sen, ettei Suomessa ole ketään, joka saisi sarjakuvan alalla palkkaa valtiolta. Vaatimus sinänsä ei ole mielestäni enää tästä maailmasta ja tästä maailmanajasta – hoveilla on hovitaiteilijoita, Neuvostoliitossa oli kansantaiteilijoita, nyt koko kansa on taiteilijoita. Väite on sikälikin virheellinen, että ainakin kaksi henkilöä saa valtiolta taiteilijaeläkettä nimenomaan sarjakuvan tekemisestä, nimittäin Veikko ”Joonas” Savolainen ja Jorma ”Jope” Pitkänen – molemmat erittäin ansaitusti, ja kumpikaan ei ole tekemistä lopettanut. Edesmenneissä taiteilijaeläkeläisissä on lisäksi ollut useampia, jotka ovat tehneet sarjakuvaa muun ohella.

P.P.S. En tiedä, hakiko Sarjakuvakeskus tai Sarjakuvaseura tukea mainitsemalleen vientiorganisaatiolle. Tämän kevään uutinen oli kuitenkin se, että kukaan sarjakuvan alalla ei saanut kulttuurin vientitukea. Ollaankos nyt kaikki tyytyväisiä? Lohduksi voin kertoa, että FILI käyttää edelleen sarjakuvan hyväksi myös korvamerkitsemätöntä kirjallisuuden vientitukea. Panin myös tyytyväisenä merkille, että Sarjakuvaseuran edustajia kävi Moskovan sarjakuvafestareilla nyt keväällä, eli ehkä Venäjä ei nyt sitten niin kiinnostamaton alue olekaan...

Kalle Hakkola vastaa...

Hyvä Kalervo,

100.000 euroa on suuri raha sarjakuvamaailmassa. Tuki lienee yksi suurimmista yksittäisistä kohdennetuista rahoista sarjakuvalle ja sitä vastaan saa vaatia myös tuloksia. Tähän perustui kritiikkini, joka ohjelmassa tuli esille liian voimakkaana. Perusongelman alikirjoitan silti vieläkin. Vientirahojen kohdentaminen pitäisi tehdä kustantajien kautta, jotka sarjakuvan viennin pohjatyönkin ovat tehneet. Painopiste kustanteisiin ja yhteistyöhön kansainvälisten sarjakuvatoimijoiden kanssa. Keskustelua tästä käytiin jo niin paljon viime syksynä, etten viitsi mennä tarkemmin sen sisältöön. Esim. Kvaak-keskustelupalstalta keskustelua on luettavissa vieläkin.

On sinällään hassua, että suutut kritiikistä, joka kohdistui ihan suoraan sarjakuva-alan suurimpaan ongelmaan. Jatkuvuus ja pitkäjänteisyys puuttuvat, koska kaikki rahoitus on sirpaleista ja projektinomaista. Juuri tähän Suomen sarjakuvaseura on yrittänyt löytää ratkaisua. Tätä rakentamista on tehty yhteistyössä kaikkien suomalaisten sarjakuvaorganisaatioiden kanssa. Suomen sarjakuvaseura on tehnyt pitkään yhteistyötä Pietarin festivaalien ja erityisesti niiden tuottajan, Dmitry Iakovlevin kanssa. Yhteistyö jatkuu

näyttävästi myös tänä vuonna. Tämä festivaali olisikin ollut omasta mielestäni paljon mielekkäämpi kohde noille vientirahoille. Samalla olisimme auttaneet venäläistä sarjakuvakulttuuria kehittymään. Strippisarjakuvilla jutussa tarkoitettiin tämän hetken kolmea kuumaa kotimaista, joista juuri silloin puhuimme (Viivi ja Wagner, Kiroileva siili, Fingerpori). Näiden osalta kulttuurisidonnaisuus pitää mielestäni paikkansa. Uutisessa oleva muoto taas ei, toki Suomestakin löytyy useita vieniin hyviä strippisarjoja.

Sarjakuvan tiedotuskeskuksen perustamisesta on keskusteltu jo vuosia ja hanke on ollut vireillä vuodesta 2006. Myös Sarjakuvantekijät ry:tä on hankkeeseen pyydetty mukaan ja tietojeni mukaan olemme saaneet luvan käyttää järjestön nimeä hakemuksissa. Viime vuonna sitten haimme perustamiseen apuraha OPM:ltä, mutta päätös oli negatiivinen. Keskustelu OPM:n päättävän virkamiehen kanssa toi ilmi, että heidän mukaansa FILI hoitaa sarjakuvan tiedotuskeskuksen roolia. Tämä on erittäin valitettava suunta, varsinkin kun pohjustusta tiedotuskeskukselle on tehty pitkään. Myös sarjakuvaseuran kokoelman rahoitus on tämän tilanteen takia täysin auki. Tuen hakemista jatketaan ja

Toki Suomestakin löytyy useita vieniin hyviä strippisarjoja.

työtä tehdään pitkäjänteisesti.

Mitä tulee Sarjakuvaseuran mielestäsi sekavaan rakenteeseen, toivotan sinut tervetulleeksi hallituksen kokoukseen ihan milloin vain tutustumaan nykytilanteeseen ja toimintaan. Moninaisuus juontaa pohjansa siitä että aktiiveja on paljon ja tekeminen on jatkuvaa. Seuran toiminnasta vastuun kantaa kuitenkin kaikissa tilanteissa hallitus, johon on löytynyt viime aikoina kiitettävästi nuoria aktiivisia tekijöitä, niin että vanhat ovat pysyneet mukana.

**Terveisin,
Kalle Hakkola
toiminnanjohtaja
Suomen sarjakuvaseura**

PS. Puhuin Puupäähatun jakotilaisuudessa vain ja ainoastaan sarjakuvajärjestöistä sekä niiden nykytilasta. En missään nimessä tarkoittanut taiteilijoita, vaan nimenomaan tiedotuskeskuksen kaltaisia toimijoita ja heidän vakituista rahoitusta.

P.P.S. Rahaa on haettu, mutta tänä vuonna jakoperusteita on muutettu suosimaan tiedotuskeskuksia. FILI ei näitä rahoja sarjakuvalle hakenut.

©Juba Tuomola